



Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 vtrum sustinere sit præcipuus actus eius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

QVAEST. CXXIII.

suo elicito producere fortitudinem, cum actus elicitus temperante sit in concupisibili, & sit actus immans non excedens elicitus propriū subiectū: fortudo autē sit in irascibili. Sed diffīlētia propria: ut erat de producere imperative, & elicitus, & dicendū, & temperante actus in situ posito, imperative coadiuvar ad producētione fortitudinis,

a recta electione in
irascibili participata
frequente exercitio
produ ede. Et si utra
que virtus inest in
exercitu p. opīriū,
temperantia nō im
perat, ut dictum est,

Sapra art. 3.
cor. & mar.
scor. & art.
10. ad 3. &
art. 11. ad 1.
8. q. 12. 4.
2. ad 3. & q.
14. art. 2. &
5. co. Et 2. 4.
33. q. 2. 21. 3.
ad 6. 3. q. 3.
art. 3. q. 4. co.
Et 11. q. 1.
art. 12. cor.
2. lib. 2. cap. 3.
circa finem
tomus.

actū fortitudis misere
solū materiā: ut for
titudim ex hoc ipso,
q. 12. ditale periu
lum mortis opinātū,
ac p. horā materna cir
ca qua fortis foricer
te habeat futinēdō:
ita q. actus ille quo
miser temperata, &
fortis manu peric
la mortis sustinere q.
p. sicutiam amittere,
est actus fortitudis
circa pericula opīriū
ma p. temperatā: &
no est actus tēperan
tia, nec elicitus, nec
imperative propri
loquendo, nisi forte
ex parte materie cir
ca quā est fortitudo:
quasi imperare dic
atur, quia excitat for
titudine cōstūendo
materiā circa quā
verificari debet. Et nēc
sit sine Marti nō dicit
qua. eus propōtitū
impugnare, quātū
autē virtutē quamlib
et gradat modo,
supradicto, & dicit
hæc effe tradit ab
Arist. in 7. Eth. alter
ius negotiū est.

lib. 3. cap. 9.
circa princip
pium. 10. 5.

¶ In codem ar. 3. no
te, quod ī cū Ar. 11. 3.
Ethico, posuerit foric
principaliter resipce
re pericula maxima
& optimā qualia sūt
bellica & secundaria
bene quoque le hīc
circa quācumq; alia
mortis pericula, quā
impavidus exifit, au
tor hanc secundaria
rūa extēt, &
traxit ipsum ad ma
iore approxima
tionem ad principi
alem, sollendis in eo quandoque inueniri rationem boni ex intē
tione operantis, dum faciliter aliquis propter virtutem subit per
iculum pēfīcē & infēctionis, & si periculum mortis per
segritudinem nūl nau gare, & si periculum mortis in tempe
tabus uel itinerari in locis, ubi nō sine latronum intentiū. Impa
vidum liquidū esse in hīu modi periculis quācumq; occa
sione inueniat se in his homo, spectat siquidē secundū. nō ad
fortem, ut in 3. dicitur Ethico, ut impavidum esse in eidē
propter aggressum opus auratus, multa propinquus ipectat ad
fortem: quoniam huiusmodi pericula mortis sunt etiam bona,
quia propter bonum virtutis. Deficiunt autem a principali mate
ria fortitudinis, puta mūla humus modi non direcē, & per te ten
dunt ad bonum virtutis, quoniam non ideo imminent ut vir
tutem destruant, sed tanundem inimicent, si quācumq; ex ea
fa illic homo inueniretur. Fortitudo enim circa maxima, & dire
cte optima est pericula, que icilicet directe tendunt contra opti
ma, hoc est, virtutes.

¶ In codem 3. artic. in responsione ad tertium aduerte, quod pax

ARTIC VI

F reipub. pro qua sit bellum, ell adiutorium
utem, cum sit secundum August. 13. ad
concordia: & propterea non, ut tempore
victoris bellū iūti, quod proprie
cita vera, nisi secundum iūrum.

N

& timoris de se confert aliquā
ad repressionē audacia, fed ope
ratur ad augmentum timoris. As
gredi autē pertinet ad fortitudinē
secundū, quod moderatur ad
daciā: sed sustinere sequitur re
pressionē timoris, & ideo pī
cipior actus fortitudinis effe
sūnere, id est immobilitas effe
sūnere, in periculis, quām aggredi.

A D P R M V M ergo dicendum
¶ sustinere est diffīlētius, quam
aggredi, tripli ratione. Primo
quidem, quia sustinere videtur
aliquis ab aliquo fortiori insiste
re: qui autem aggreditur, impedit
per modum fortioris. Diffīlētius
autem est pugnare cum fonti
quam cum debiliō. Secundo
quia illi qui sustinēt, iam senti
pīcula imminentia, ille autem
aggreditur, habet ea ut futura
Diffīlētius autem est non mou
rā pīfectib⁹ quām a futuris. Te
tio, quia sustinere importat
turnitatem temporis, sed aggred
iuntur alii quis ex subito mor
tū. Diffīlētius autem est dī manere
immobilem, quam subito mou
mouerit aliud arduum, nō
Philo dicit in 3. Ethico, q. quidam
sunt prōviolantes ante pericula
in spīs autem discidunt fortis
autem econtrario se habent.

A D S E C Y N D M dicendum
¶ sustinere importat quidem
sionem corporis, sed aliam
fortissime inhārentis bō
ex quo sequitur, q. non est
passioni corporaliam immo
ritati. Virtus autē magis attēndit
ca animam, quam circa corpora.

A D T E R T I M dicendum, q.
qui sustinēt, non timet prō
iam causa timoris, quam non
habet pīfētētē ille qui agg
reditur.

K est pagina puta, fidem, pacem. & cetera quā
tudines, & est finis ex parte mīnū
tū, dum pīfectū. & pīfectū
ut infra pīcēbit. Et hac actio enī mīnū
quādū inueniuntur tale uelle diffīlētū
dīmō bonū: quod ideo dīc, q. pī
fortitudinis bonū. Secunda de pīfectū
proximus finis fortitudinis, & pīfectū
hoc est cuius meminit litera. Tercia
Etīo moderatū timoris, & adētū
antēdīlētū orītū: etī pīperfītū dīlētū
stīnētū, dum & ratiō pīceptū dīlētū
re, & ipsa eadem uītū corpore, uītū
illud (ub periculis, scītibus, valētū) vītū
mobilitatē pati in corpore, omītū in
re ipsius anima. Et pīceptū dīlētū
in agere, licet ex parte corpore dīlētū

Super Questionis censim ex vigesima materia. Articulum septimum.

N. ar. 7 eiudem q. aduertendum est, q. conclusio litera accepta
cum distinctione tamen. Distinguitur siquidem, & dicitur
q. hinc habens est duplex, unus coenaturalis: & hic est operatio
propria, & sic litera
verificatur. Alter pre-
sumit ab operante.
Et hic est quem di-
cunt, q. ex præflui-
ente operante, per
operationem habi-
tus conqueinten-
tibus. Et hic finis
est operatio per-
petua fortitudinis,
et illud quod per
consequitur, ut pax patris. Di-
cunt autem hi a veri-
tate, & auctoritate in
verbis. Primo in
verbis, quod est proprium
determinata for-
titudinum natura: sed
remotis, & non ne-
cessariis, qualia sunt
confecta bona: que
per fortitudinem co-
natur. Secundo in
verba negativa, q.
est operatio for-
titudinis non sit, nec
sit alicuius nisi pre-
sumat respectu ha-
bitus.

ARTICULUS VII.

*Vtrum fortis operetur propter bonum
proprii habitus.*

AD SEPTIMUM sic proceditur. Videatur, q. fortis non opere-
tur propter bonum proprii habitus. Finis enim in rebus agendis &
si sit prior intentione, est tam
posterior in executione: sed actus
fortitudinis in executione est po-
terior, quam ipse fortitudinis ha-
bitus. non ergo potest esse, quod
fortis agat propter bonum pro-
prii habitus.

Prat. Aug. dicit 13. de Trini.
Virtutes quas solum propter bea-
titudinem amamus, sic perfa-
re quidam nobis audent. s. dicen-
do eas propter se appetendas, ut
ipsum beatitudinem non amemus.

A fortis. Et q. loquatur ibi de fine operationis. paret ex textu rotun-
do. Finis, inquit, omnis operationis est qui secundum habitum:
¶ Ad euidentiam huius questionis altius ordiri oportet. Et ut
clare res tam occulta elucet omnibus, tripli distinctione vte-
mur. Prima est, de fine proprio actus secundum se, quod per aliud.

Quod si faciat, etiam ipsas amare
utique desistimus, quod ille
propter quam solam amavimus,
non amamus: sed fortitudo est, q.
dā virtus. ergo actus fortitudinis
non est ad ipsam fortitudinem, sed
ad beatitudinem referendum.

Prat. Aug. * dicit in lib. de mo-
ribus Ecclesiae, q. fortitudo est a-
mor omnia propter Deum facile
perferens: Deus autem non est ip-
se habitus fortitudinis, sed aliud
melius, sicut oportet finem me-
liorem esse his, quae sunt ad finem.
non ergo fortis agit propter bo-
num proprii habitus.

SED CONTRA est, quod Philo. *
dicit in 3. Ethico, quod fortitudo
est bonum: talis autem est
finis.

RE S P O N D E O. Dicendum,
quod duplex est finis, scilicet

*ca. 15. circa
finem, to. 5.*

*Li. 3. c. 7. an-
te medium
com. 5.*

clinationem ad machiam, & ex alio fine, delectabiliter uenerio fortis
committit: alter autem ex proprio furandi principio, & fine, fur-
sum commitit: ita in actu temperante, fortitudinis, & aliarum
est uirtus. Qui enim fortitudinis actum facit propter tempera-
tum esse, aut infirmum esse, magis est temperatus, aut infirmus quam for-
tis, quoniam ex alio principio & alio fine fortis actum facit, &
ex principio inclinatio in temperandam, & illius proprio fine:
ut inclinatio in iustitiam, & illius proprio fine fortis actum facit. Qui vero fortitudinis actum exercit fortiter agat, ille
vere & proprie furat, ut primus namque ex alio principio, & in
alio finem præstabilitus est. Tertio, si est, quia ex principio inclinatio in fortitudi-
nis opera, & propter propriam finem operum fortitudinis, ope-
ratur per se primus, & non propter aliud ut proprium finem. Pa-
ter ergo facile inducendo in uitis & uirtutibus haec prima disti-
nctio. Quarto, ergo dupliciter ex loco possimus. Primo, ex ipsa operatione, secundum suam subtili-
tatem, purum, in proposito de timore, audere, suffinere, &c. Secundo,
de ipsa secundum formam conditionum quas fortior ex habitu
illius virtutis. Valde enim refer loqui de suffinere, vel loqui de
fultime & quando oportet, ubi oportet, que oportet, sicut oportet,
&c. Et hanc distin. utpote claram, non oportet aliud manifestari;
sed ex ea ad propositum scire, q. cum operatio secundum subtili-
tatem sit a potestate naturali, pura, imperare, eligere, timere, audere,
suffinere, aggredi, & uniuersaliter pati, & agere uoluntaria:
conditio autem, feri qualitas eius sit ab habitu, pura, quando, que,
scibit, propter quid oportet, sicut habitus se habet ad potentiam
naturalem ut forma ad materiam, ita se habet id, q. per habitum
est, & est ad operationem, ita q. operatio est materia eius, quod
secundum habitum sit, & est, & est quoniam materia est propter for-
titudinem, & finis generationis est forma, ut patet ex 2. Phys. ideo pro-
prium finis operationis cum cum: uirtus est id, quod secundum
habitum illius uirtutis in operatione est. Et hoc est, quod Aristotele,
in 3. Ethico, affinit. dicens in textu rotundo. Finis enim omnis
operationis est qui secundum habitum. Hoc est quod auctor do-
cet in litera, ponendo proprium finem fortis non operationem,
ut arguens male interpretatus est, fed similitudinem, seu con-
uenientiam habitus in operatione possum, quae nihil aliud est,
qua forma, vel quasi forma operationis factem in esse morali. Ter-
tia distin. est propria huic materia, & est de fine fortitudinis, &
de fine materie fortitudinis. Bonum siquidem de quo est pugna
(quod illud sit, fuit sit aliud a bono fortitudinis, ut infinita, &c.)
fuit ipsum proprium bonum fortitudinis, inquit, aliud est bonum, de
quo est pugna) non est proprius finis fortitudinis, sed proprius
materie circa quam est fortitudo reddens illam bonam, seu
optimam, uerbis gratia. Ex tua bellum propter repellendam ini-
stiam patrum uexationem. Salus patrum est directe proprius finis
propter quem pericula mortis in bello sunt optima, & mors ipsa
ibidem re datur bona. Quod enim iste finis te teneat ex parte
materie, ex qua quam est fortitudo, & ratione, & auctoritate pa-
tet. Ratione quidem, quia fortis circa pericula maxima, & opti-
mam.